

A peremvidéktől a temetőkig: Az óriás útifű és az erdei tulipán *ex situ* megőrzésének eredményei

Vajda Gergely

Kertészmérnöki alapképzési Szak, BSc nappali tagozat

Növénytermesztési-tudományok Intézet, Budai Campus, Növényteni Tanszék

Belső témavezető: **Prof. Dr. Höhn Mária**, egyetemi tanár,

Növénytermesztési-tudományok Intézet, Budai Campus, Növényteni Tanszék

Külső témavezető: **Dr. Tóth Endre György**, Ericsson Magyarország kft

Munkám során két növényfajt választottam, melyek *in situ* és *ex situ* populációit vizsgáltam. A fokozottan védett óriás útifű (*Plantago maxima* Juss. ex Jacq.), *ex situ* állományait a Duna-Ipoly Nemzeti Park javaslatára, 2016-ben hozták létre a Soroksári Botanikus Kertben, és azóta több éve kísérik figyelemmel. Ezeknek az állományoknak a vizsgálatába kapcsolódtam be, 2022-ben.

A másik általam vizsgált növényfaj az erdei tulipán (*Tulipa sylvestris* L.), mely a mediterrán térség honos növénye, de szépsége miatt Közép-Európától Törökországig jól ismert. Magyarországi spontán, illetve kultúra közeli előfordulását, korábban csak a Dunántúl néhány pontjáról jelezték. Mezőberény területén 2021-ben jelezték a faj első előfordulását Magyarország alföldi területéről, egy felhagyott temetőből alakult természetközeli löszgyeppen. A spontán fennmaradt, több ezer tövet számláló erdei tulipán állományt Csete Gyula helyi lakos fedezte fel, de élőhelyét az önkormányzat más védett fajok jelenléte miatt már 2012-ben védetté nyilvánította. Munkám során a populáció taxonómiai helyzetét kívántam megállapítani, mivel az irodalmi adatok szerint több alfaj fordulhat elő a térségben.

Az óriás útifű kapcsán összehasonlító morfolometriai méréseket végeztem az *ex situ* és *in situ* állományokban a 2022-es és a 2023-as évek folyamán. Megállapítottam, hogy az *ex situ* állomány egyedszáma a 2022-es és 2023-as évben, minden élőhely típusban csökkent. A 2022-es évben még volt virágzó egyed a mezofil állományban, azonban a rendkívül száraz évek miatt 2023-ban már nem figyeltünk meg virágképzést egyik *ex situ* állományban sem. A levelek méretei tekintetében a kétváltozós varianciaanalízis alapján az mondható el, hogy a higrofil *ex situ* állomány volt jellegében leginkább hasonló a kakucsi *in situ* állományhoz, amely magjaiból

létesült az *ex situ* állomány. Továbbá csírázási kísérleteket állítottam be ősszel és tavasszal a magyarországi *ex situ* populációból és az area-központi, kazahsztáni természetes populációból származó magtétélekből. A kísérletek alapján megállapítható, hogy a magyar magok jó csírázási képességüket *ex situ* helyzetben is megőrizték, ősszel gyengébben, de tavasszal viszont nagyobb arányban csíráztak, mint a kazah magok.

Az erdei tulipán esetében a magyarországi mezőberényi állományt hasonlítottam össze *in situ* romániai természetes állományokkal és kultúrából származó egyedekkel. Az összehasonlító morfológiai vizsgálatok alapján, a mezőberényi állomány a *Tulipa sylvestris* subsp. *sylvestris* alfajhoz sorolható.